

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Серія «Наука»

ЛІКИ – ЛЮДИНІ.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФАРМАКОТЕРАПІЇ І ПРИЗНАЧЕННЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Матеріали I Міжнародної
науково-практичної конференції

У двох томах

Том 1

30-31 березня 2017 року
м. Харків

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ
№ 620 від 30 вересня 2016 року*

Харків
НФаУ
2017

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКЛАДАННЯ РОЗДІЛУ «ХВОРОБИ ПАРОДОНТУ» НА КАФЕДРІ ТЕРАПЕВТИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ

Горб-Гаврильченко І.В.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», м. Дніпро, Україна

В останні роки в зв'язку з курсом на модернізацію медичної освіти України в системі вищої школи відбувається пошук нових ефективних методів навчання [5].

У процесі навчання важливо розвивати у студентів такі здібності, як творча активність, креативне мислення, вміння швидко адаптуватися до мінливих потреб ринку. Провідну роль в сучасній системі навчання повинні займати інноваційні методи підготовки фахівців [4]. Використання інноваційних методів навчання значною мірою зумовлено специфікою викладання дисциплін, і їх вибір повинен ґрунтуватися на тому, наскільки вони адекватні в конкретній педагогічній ситуації [2]. Особливу увагу заслуговують активні та інтерактивні моделі навчання, побудовані на взаємодії викладача та студента з урахуванням принципів індивідуалізації, гнучкості, контекстного підходу, розвитку співпраці [6]. При цьому відповідно змінюються функції викладача і студента: викладач тепер є консультантом-координатором, а не просто виконує інформаційно-контролюючу функцію, і у студентів відповідно з'являється більше можливостей для самостійного вибору шляхів засвоєння досліджуваного матеріалу [3].

В системі активних методів важливе місце займає кейс-метод, основне завдання якого полягає в тому, щоб детально і докладно відобразити професійну ситуацію (проблему) і організувати діяльність студентів щодо її аналізу та вирішенню. Методи «case studies» прийшли в медичну освіту з економічної, де мають на увазі при навчанні студентів використання всебічного аналізу реальної економічної ситуації, що виникла на конкретному підприємстві. [1] Case - приклад, взятий з реального життя, професійного середовища, являє собою не просто правдивий опис подій, а єдиний інформаційний комплекс, що дозволяє зрозуміти ситуацію. Це інструмент, що дозволяє застосувати теоретичні знання до вирішення практичних завдань. Кейс-метод в корні відрізняється від задачі. Задача передбачає пошук рішення виходячи з описаної вихідної умови і, в відповідності з певною методикою, пошуку відповіді. В кейс-методі можуть бути дані варіанти рішення, але що найважливіше, то це те, що кожен студент шукає свої відповіді на поставлені запитання, і кожне рішення, викладене в ситуації, може мати різну оцінку у бути по різному розтлумачене студентами, що обговорюють ситуацію [7].

Дану методику доцільно застосовувати наприкінці вивчення певного розділу зі студентами, які, маючи достатній рівень знань, можуть розвивати професійно-творче мислення [8].

Особливого значення набуває метод «case studies» при вивченні одного з найважливіших розділів терапевтичної стоматології "Хвороби пародонта". Захворювання пародонту - один з найскладніших розділів терапевтичної стоматології. Актуальність проблеми захворювань пародонту обумовлює досить високий відсоток тестів з цієї проблеми в ліцензійному іспиті «Крок-2. Стоматоло-

гія». Від студентів вимагається інтеграція знань і вмінь з 27 суміжними спеціальностями. Для комплексного сприйняття студентами етіопатогенезу, клінічних проявів хвороби та розуміння проблеми лікування хворих із захворюваннями пародонту така міждисциплінарна горизонтальна інтеграція вкрай необхідна. Розбір кожної нозологічної форми захворювань пародонту повинен бути представлений студентам з позиції оцінки даних суб'єктивного обстеження, правильного інтерпретування об'єктивних даних та результатів додаткових методів обстеження. Також, високий обсяг навчальної інформації потрібно засвоїти в обмежений термін.

Для оптимізації навчального процесу на кафедрі терапевтичної стоматології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» при викладанні розділу «Хвороби пародонта», окрім традиційних методів, застосовується кейс-метод - один із ефективних методів формування і розвитку професійних і соціальних компетенцій, що дозволяє залучити до роботи абсолютно всю студентську аудиторію.

Для пошуку раціональних шляхів вирішення проблеми та освоєння необхідних практичних умінь студентам пропонується за конкретною темою практичного заняття розібрати клінічну ситуацію, яка дозволяє використати набуті знання із суміжних навчальних дисциплін. Case study з одного боку протиставлені таким видам роботи, як повторення за викладачем, відповіді на питання викладача, переказ заданого матеріалу, а з іншого - поєднують в собі такі прекрасно зарекомендували себе методи як рольова гра, ситуативний аналіз і багато іншого.

Суть структурованого кейса-аналізу клінічної ситуації, опис якої одночасно відображає не тільки якусь практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні даної проблеми. В якості демонстраційного матеріалу використовуються амбулаторні картки конкретних хворих, фотокартки клінічних ситуацій, рентгенограми та результати додаткових методів обстеження (загального аналізу крові, сечі, аналіз крові на вміст глюкози, імунограми, результати цитологічних та мікробіологічних досліджень).

При складанні ситуаційних завдань моделюється клінічна робота лікаря, свідомо опускаються в умові суттєва ознака або, навпаки, включаються надлишкові ознаки, дотримуючись відомого принципу складання завдань: з повним умовою; з надмірною умовою; з неповним умовою; з надлишком одних умов при нестачі інших. Як канва використовуються реальні історії хвороби, перероблені відповідно до вимог дидактики, виділяють дві основні взаємопов'язані частини: умова і проблема, що підлягає вирішенню. Умова завдання в ідеальній ситуації містить всебічний опис вихідних фактичних даних, які може отримати лікар, обстежуючи пацієнта. Тобто, включає скарги, детальний анамнез з усіма його підрозділами, результати об'єктивного огляду, підсумки лабораторних та інструментальних досліджень, ілюстративний матеріал. Така, «ідеальна», умова виявляється громіздкою, першорядні і другорядні ознаки в ньому змішані. Студенту, що вирішує таке завдання, як і лікарю при спілкуванні з пацієнтом, доводиться проводити спрямований вибір симптомів. Щоб охопити все різнома-

ніття клініки по захворюванню до вирішення пропонується кілька ситуаційних завдань: обґрунтувати необхідність кожного метода дослідження, аргументувати необхідність обстеження пацієнта у лікарів-інтерністів, встановити діагноз, призначити етіопатогенетично обґрунтовану та симптоматичну медикаментозну терапію; аргументувати застосування препаратів та методів лікування для даного хворого; обґрунтувати необхідність участі різних спеціалістів у лікуванні захворювань пародонта; сформулювати мотивацію хворого на лікування та представити можливі результати лікування; сформулювати та надати рекомендації щодо раціональної гігієни порожнини рота, допомогти пацієнту з вибором засобів по догляду за порожниною рота, переконати в їх доцільності та ін.. Також запропонуються задачі з помилками у формуванні діагнозу та лікувальній тактиці. Студент повинен знайти та виправити помилки, проаналізувати наслідки даних помилок, запропонувати шляхи їх вирішення.

Проведення заняття за кейс-методом включає декілька етапів.

1. Розбір ситуації. На першому етапі студенти індивідуально вивчають конкретний клінічний випадок (кейс), намагаються знайти в ньому проблему і розв'язати цю проблему. На цьому етапі студент усвідомлює, що він усвідомив і чого не усвідомив в даній ситуації. Після ознайомлення з матеріалом кейса студенти мають можливість задати питання викладачу з метою уточнення клінічної ситуації та, при потребі, отримати додаткову інформацію.

2. Розподіл слухачів за малими групами (не більше 4-5 чоловік у кожній групі).

3. Робота в малій групі, де студенти на занятті без участі викладача обмінюються своїми міркуваннями щодо аналізованої ситуації, при цьому вони шукають загальне розуміння проблеми клінічного випадку і шляхи її рішення. Студенти діагностують, оцінюють та вибирають оптимальне вирішення клінічної ситуації. На даному етапі викладач може надати деякі уточнення та пояснення до матеріалу кейсу. На роботу в групі може відводитися від 10 до 30 хвилин.

4. Вибір доповідача («спікера») малої групи.

5. Диспут. Спікер представляє результати інтелектуальної роботи команди, а представники інших груп задають доповідачу питання, на які той повинен відповісти. Інші учасники групи, за вимогою викладача, теж можуть доповнювати виступ спікера. Під час даної дискусії відбувається аналіз змісту конкретної клінічної ситуації, діагностика проблеми, пошук способів лікування. При проведенні дискусії викладач повинен регулювати процес розвитку обговорення шляхом надання слова тим студентам (спікерам), які можуть вести дискусію в певному напрямку, в деяких ситуаціях може задавати додаткові запитання. Якщо завдання студентам були видані напередодні, то свою відповідь вони будують у вигляді мініпрезентації, при складанні якої використовують напрацьований інформаційний матеріал при позааудиторній підготовці.

6. Підбиття підсумків: порівняння рішень, прийнятих в групах, виступ викладача, його аналіз ситуації.

При підсумковій оцінці кожного студента викладач враховує результати всіх проведених етапів, активність студента при підготовці до заняття поза ау-

диторією, про що свідчать результати зворотного зв'язку зі студентом, результати індивідуального тестування та групової роботи. Також оцінюється рівень підготовки кожного студента до занять, сумлінне відношення до поза аудиторної роботи, вміння працювати в команді, активність в обговоренні, ініціативність, комунікабельність, повага та коректність в ході дискусії.

Роль викладача, як організатора заняття з при використанні кейс-метода, дуже велика і відповідальна та включає дві фази. Перша фаза являє собою складну творчу роботу по складанню кейсу та запитань для його аналізу. Вона відбувається за межами аудиторії і включає в себе науково-дослідну та методичну діяльність викладача. Однак добре підготованого кейсу замало для ефективного проведення заняття. Для цього необхідно ще підготувати методичне забезпечення, як для самостійної роботи студента, так і для проведення заняття методу «case-study».

Друга фаза включає в себе діяльність викладача в аудиторії. Викладач роз'яснює студентам суть і варіанти впровадження кейс-методу, роздає складені кейси, знайомить з ситуацією, системою оцінювання рішень проблеми, часом виконання завдань. Забезпечує переліком джерел літератури, методичними рекомендаціями, професійними алгоритмами. Розподіляє студентів по малих групах, по необхідності, допомагає в організації їх роботи в групах та визначенні доповідачів. Організовує загальну дискусію, допомагає студентам чітко формулювати свої думки та обґрунтовувати прийняті рішення, не нав'язуючи їм власної думки, направляє відповідь студента, або дискусію у відповідне русло, підтримує діловий настрій в аудиторії, підводить підсумки дискусії, аналізує ситуацію, пояснює чи захищає правильний варіант лікувальної тактики та оцінює студентів. Таким чином, викладач регулює інформаційно-комунікативну взаємодію студентів, тобто виступає як керівник, комунікатор та активний учасник пізнавального колективного процесу.

Висновок

Таким чином, застосування кейс-методу у вивченні захворювань пародонту сприяє розвитку у студентів самостійного мислення, вмінню вислуховувати і враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловити свою. За допомогою цього методу студенти мають можливість проявити і удосконалити свої аналітичні навички, навчитися працювати в команді, знаходити найбільш раціональне рішення поставленої проблеми. Кейс-метод сприяє більш ретельній підготовці студентів до заняття, в ході дискусії виявляються особливості характеру учасників, виховується повага до співрозмовника. Учасники розширюють клінічний кругозір, відпрацьовують організаторські здібності, вміння виступати перед аудиторією, здатність вести дискусію дотримуючись при цьому лікарської етики та деонтології. Дана технологія дає можливість більш глибоко ознайомити студентів із захворюваннями пародонту і їх лікуванням, а також може служити додатковим освітнім джерелом для студентів, що бажають придбати більш глибокі знання з предмету, сприяє розвитку компетентності вирішення проблем та прийняття рішень. Уміння домагатися позитивного результату у вирішенні ситуаційних завдань дозволяє оцінити рівень «знань» і

«вмінь» студента на даному етапі навчання. Використання методу підвищує ефективність діяльності викладача кафедри та сприяє його професійному зростанню.

Таким чином, не зважаючи на те, що інтерактивні методи в навчальному процесі застосовуються вже давно, вони залишаються досить актуальними.

Література

1. Багиев Г.Л. Руководство к практическим занятиям по маркетингу с использованием кейс-метода / Г.Л.Багиев, В.Н.Наумов. - Интернет-издание, 2003. - Режим доступа: <http://www>.
2. Гуцин Ю. В. Интерактивные методы обучения в высшей школе / Ю. В. Гуцин // Психологический журнал. — 2012. - №2. — С. 1-18.
3. Дианкина М.С. Профессионализм преподавателя высшей медицинской школы (психолого-педагогический аспект) /Дианкина М.С. – Москва 2000. - 276 с.
4. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Н. П. Наволокова. — Х.: Вид. група «Основа», 2010. — 176 с.
5. Медична освіта у світі та в Україні: навч. посібник /Ю.В.Поляченко, В.Г.Передерій, О.П.Волосовець [та ін.]. - Київ, Книга плюс, 2005. - 384 с.
6. Освітні технології: навч.-метод. Посібник / Пехота О.М., Кіктенко А.З. , Любарська О.М. [та ін.]; за заг. ред. О.М. Пехоти.- К.: А.С.К., 2001.- 256 с.
7. Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода; под ред. д-ра социологических наук, проф. Сурмина Ю.П. - Киев: Центр инноваций и развития, 2002. - 286 с.
8. Смолянинова О.Г. Инновационные технологии обучения студентов на основе метода CaseStudy / Смолянинова О.Г. //Инновации в российском образовании: сб. - М. : ВПО, 2000. - С. 17-20.